

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.

Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1932. Št. 3.

Posamezna šte. 2 Din.

Med dvema ognjema.

Komunistična internacionala je izdala lani 28. oktobra svojim sekcijam v Avstriji, na Ogrskem in Čehoslovaškem sledeča navodila: „V Avstriji in na Ogrskem je treba najprej zlomiti duhovno silo katoliške cerkve, ki predstavlja danes edino komunizmu nevarno in aktivno, njemu nasproti delujočo silo. Zlasti je treba ljudem predočevati duhovščino kot načelno čuvarico poveljnega kapitalizma, ki iz sebičnih razlogov ščiti posedujoče sloje. Med masami je treba spraviti v tok živo antiklerikalno gibanje...“

Iz teh navodil se jasno vidi, da smatrajo komunisti za svojo največjo sovražnico katoliško cerkev in da je njih bobneči ogenj v prvi vrsti naperjen proti katoliški cerkvi, ki je dejansko edini resni, dosledni in aktivni nasprotnik komunizma.

Komunisti dobro vedo, da je kapitalizem v svojem materijaliziranem egoizmu tako zaslepljen, da podira samega sebe. Svetovni kapitalisti ponujajo denar in blago boljševikom, da morejo ti kovati puške in topove, s katerimi bodo podirali kapitalistične gradove. Saj vidimo, kako zadnje čase kapitalizem v raznih državah tekmuje v borbi za prijateljstvo boljševiških mogočnjakov. Kapitalizem je podoben oni pravljici kači, ki je v svoji požrešnosti žrla sama sebe pri repu in tako sama sebe umorila. Kapitalizem je kakor oni skopuh, ki pogine pri polnih kupih zlata. Le denar, le premoženje, le materija, le kopičiti bogastvo, če to je ideal kapitalizma, če pri tem umirajo milijoni lakote, če izsesava ta pijavka ljudskim množicam zadnjo kapljo krvi, to ga nič ne gane, da je le Moloh sit. Sestrane množice, lačni otroci, brezposelni delavci, izčrpano ljudstvo to materijalističnega kapitalista ne gane. In tako ni čudno, če raste potem v sestranih množicah gnjev, srd nad vsemi, ki kaj posedujejo. In to razpoloženje tli in tli, dokler ne izbruhne in pokonča vse, kar zaseže. In takrat se podero zlati gradovi, se uniči blagostanje izvoljenih in v človeški družbi zavlada neizmerno pogoščje. Tako torej kapitalizem pravzaprav ustvarja tla za komunizem, za brutalni boljševizem. In tako vidimo zanimiv prizor v javnem življenju, kako se zaljubljeno objemata zastopnika kapitalizma in komunizma, vsak računajoč, kaj bo iz tega objema profitiral... In tako komunizem v tem sladkem kapitalističnem objemu celo pozabi na „kapitalistično strašilo“ in mesto, da bi predvsem udrihal po „kapitalizmu“, pa pobija — katoliško cerkev.

Katoliška cerkev oznanja pravico in ljubezen, spoštovanje do osebne svobode in svobode vesti, prednost duha nad materijo. Vse to pa je zavrnil boljševizem. Njemu je vse le materija! In v tem se srečava s kapitalizmom, je pravzaprav brat kapitalizma, ker oba imata za očeta — materijalizem. Komunizem ve, da je katoliška cerkev načelna nasprotnica njegovih materijalističnih, brezbožnih načel in načrtov, da se katoliška cerkev ne proda, da zna trpeti, da se ne ukloni terorizmu, naj pride od koderkoli, da ona ne

baranta za premog, zlato in petrolej, ampak da dela in trpi in se žrtvuje za zveličanje duš in dobrobiti narodov.

Na drugi strani pa stoji moderni materijalistični kapitalizem, kateremu je ideal le bogatstvo, kateremu je denar več, kakor duše; kateremu je kapital več, kakor človek in njegovo dostojanstvo; ki sesa iz revnih zadnjo srago, da se z njo obogati.

Da pa ne bo kakega nesporazumljenja, naj povdarjamo, da z besedo „kapitalizem“ ne mislimo katoliški duhovniki vseh „kapitalistov“, to je onih, ki imajo kapital. Je lahko kdo bogat, pa ni „kapitalist“ v slabem pomenu besede, če svoj ali pa njemu izročeni kapital tako upravlja, da ne škoduje človeški družbi. Kapitalist v slabem pomenu besede je oni, ki svojo gospodarsko moč izrablja v škodo človeški družbi, v škodo gospodarsko šibkim, zlasti delavnim slojem.

Kapitalizem, kakor ga pojmuje v slabem pomenu besede, je bil vedno in povsod nasprotnik katoliške cerkve, ker ta vedno uči, da je to v nebo vpijoč greh, delavcem zaslužek pritrgovati, revne izžemati, uboge zatirati, stisko revežev izrabljati.

Ko je z valom liberalizma začel po Evropi prodirati njegov otrok moderni kapitalizem, sta se oba združila v boj proti katoliški cerkvi. V Italiji, Nemčiji, Avstriji in na Francoskem je morala iti katoliška cerkev skozi ogenj kulturnega boja, ki ga je započel laži-liberalizem. In v tem boju za svobodo cerkve je povsod materijalistični kapitalizem podpiral in finansiral boj proti Cerkvi. One časopise, ki so bili vodilni glasniki kulturnega boja proti katoliški cerkvi je skoro povsod vzdrževalo kapitalistično bankarstvo svobodomiselnih magnatov.

Danes se nam nudi v Nemčiji zanimiv prizor. Na eni strani vodijo komunisti strupen boj proti vsem veram in posebno pa proti katoliški cerkvi. Na drugi strani pa odvarja bobneči ogenj na vse, kar je katoliškega, nacionalistični tisk hitlerjancev in nacionalistov. In kdo podpira to šovinstično in katoličanstvu sovražno propagando? Nemški svobodomiselni kapitalisti, ki imajo strah pred komunizmom. In tako streljajo sedaj od obeh strani na katoliško cerkev in na katoliško misleče: nacionálni in materijalistični kapitalisti in komunisti!

Komunizma ne bo ustavila sila, ne kanoni, ne denar in ne ječe, ampak edino moč katoliške vere, ki uči, da je treba dati revnim, posebno delavnim stanovom pravice, ljubezni in kruha, ki pa ima v sebi tudi toliko neustrašene odločnosti, da si upa tudi zatiranim, nahujskanim in revolucioniranim množicam klicati v spomin, da so tudi one dolžne spoštovati pravico, lastnino in oblast.

Pred nekaj meseci je v Kranju izrekel neki gospod te le besede: „Tudi pri nas bomo upeljali španske razmere. Duhovniki ne bodo smeli več v šolo.“ Sicer bi moral biti dotični gospod zadnji, ki bi smel izgovoriti take besede, toda povedal je pač, kar je slišal in kar je mislil. Ravno isti gospod pa je nas duhovnike sumničil, da razširjamo komunistične ideje...

Kaj pomeni izraz „španske razmere“, vemo pač vsi! To je boj proti katoliški cerkvi!

V Španiji so izgnali iz države jezuite. Jezuitje so be-raški red, v katerem ne sme imeti noben član nič svojega premoženja. Z milodari so vzdrževali mnogo šol, kjer so se šolali tudi otroci revnih staršev. Na tisoče mladine so vzgojili v poštenosti in mnogim proletarskim otrokom omo-gočili boljšo eksistenco. S svojimi šolami so državi prihra-nili na milijone izdatkov, ki bi jih morala nositi državna blagajna. Ponekod so redovniki naravnost stradali, da so mogli vzdrževati šole in pomagati posebno revnim dijakom. In vendar hujskajo proti njim komunisti, socijalisti in svo-bodomiselno kapitalistično meščanstvo nepoučene množice in slikajo jezuite kot sovražnike proletarjata . . . Mesto, da bi bili hvaležni, da kdo brezplačno vzgaja mladino v morali, za red in poštenost, da kdo lajša državi nositi težka bremena za šolstvo, pa izženejo iz države one, ki so naj-večji dobrotniki ljudstva, mladine in države. Vse to kaže, da jim ni za dobrobit ljudstva, ampak le za borbo proti Cerkvi, proti krščanstvu!

Pred takimi, ki bi želeli tudi pri nas vpeljati „španske razmere“, bo pač treba nujno svariti naš narod!

Niko Kuret:

Pasijon.

Velikonočno praznovanje katoliške Cerkve je nad vse pomembno za vso moderno dramo: izhodišče tvori novemu teatru, ki se je razvil v okviru zapadne krščanske kulture po propasti antične poganske kulture in njenega klasičnega teatra.

Obredi katoliške velike noči so bili povod za nastanek prvih dramatičnih prizorov, ki se je do njih povzpел krš-čan-ski človek. Bili so kakor gorčična zrna, iz katerih se je raz-rastlo silno košato drevo srednjeveškega teatra (misteriji in farse), katero je menil požlahtiti humanizem, pa je s tem samo preokrenil razvoj, ki išče danes spet nazaj do prvot-nih osnov in virov . . .

Preprosti prizori med bogoslužjem v 9. stoletju so se v 11. stoletju začeli razširjati v prave velikonočne igre po cerkvah. Začeli so nastajati Pasijoni, ki so se s časom pre-selili pred cerkvena vrata, nato pa na mestni trg.

Pasijoni so se ohranili do dandanes le še ponekod. Zlasti pa so se ohranili v alpskih deželah: prirejajo jih kakor nekdanj ali pa vsa složna srenja kot skupno farno zadevo. Najslavitejši tak Pasijon je oberammergauski.

Za nas pa je še večje važnosti, da imamo v skoraj neposredni bližini onkraj Karavank, na Koroškem, kraje, kjer se tudi še dandanes redno prirejajo slovenske pa-sijonske igre v vsej tradicionalni preprostosti, kakor jih je uvedel preprosti kmet-literat Andrej Drabosnjak l. 1818. s svojim prevedenim besedilom „Komedije od celiga gren-kiga terpljenja ino smerti Jezusa Kristusa, našiga ljubiga Gospoda“ (Popisano od Andrea Drobosnjaka, eniga pavra v Korantane, iz nemškiga v koroško špraho v rajme na-pravljano). Pri nas takih predstav ni več. Imamo sicer več Pasijonov, pa so večinoma umetna zadeva ali kompilacija z literarno-nabožnimi tendencami. Priznati je treba, da ba-ročno-reformirani oberammergauski tekst tudi ni najboljši.

Po drugod pa beležimo naravnost presenetljivo šte-vilo odkritih in prirejenih besedil srednjeveških miste-rijev. Vsakdo pri nas pač pozna predelavo starega srednje-veškega „Slehnikovega“ teksta, ki si ga je bil lotil znani nemški pesnik Hugo v. Hofmannsthal (1874–1929). Število pasijonskih iger po starih tekstih je v nemški dram-ski literaturi v zadnjih letih zelo veliko. Pasijoni se poslej uprizarjajo le v priredbah takih starih besedil, ki čudovito od-govarjajo modernim odrskim in dramskim zahtevam. Doba naturalističnega teatra in klasičnih formul je namreč srečno mimo, — upam, da tudi pri nas . . .

Že nekaj let se bavim s podobnimi problemi in želel sem si vedno, tudi za slovenske odre najti kak star tekst ter ga prirediti. Dasi namreč stari teksti srednjega veka ne morejo biti alfa in omega današnjega ljudskega odra (mar-sikje v Nemčiji in Franciji pač žive v obilici takih obnov-ljenih tekstov) in je treba človeku sodobnosti dati tudi tistega, kar raste prav iz sodobnih razmer in problemov, je vendar v takih starih tekstih nekaj, kar je za našega človeka neizmerne važnosti: zdrava preprostost in klena vernost brez umetničenja in zunanjih iskanih efektov. Ne-skvarjeno jedro v okorni obliki, ki jo ogladi oder.

Pa revni smo Slovenci na takih tekstih. V mestih so nam gospodarili Nemci in mesta bi bila za tak namen najvažnejša. Tako vemo, da so se vršile pasijonske igre v Kranju (Das Leiden unseres Herrn und Heilands Jesu Christi, vollständig dargebracht. Welches zu Krainburg auf dem öffentlichen Platze den 6. April 1730 als ein schmer-zenvolles Tragöd, allen nicht ohne häufige Thränen ist vorgestellt worden), vršile so se v Novem mestu in pri jezuitih počenši s 17. stoletjem v Ljubljani. Poslednje so bile latinske, ostale so bile nemške. Vrh tega nam pa teksti niso ohranjeni.

En edin tekst nam je ohranjen. Ta tekst pa je slo-venski in pomenja tako prvo ohranjeno nam slo-vensko igro, — besedilo pasijonske procesije v Škofji Loki iz leta 1721, ki jo je prvi opisal pokojni kranjski dekan A. Koblar (Izvestje muzejskega društva za Kranj-sko, II, 1892, str. 115–125), besedilo v celoti pa je pri-občil dr. J. Mantuani (Carniola, VII, 1916, str. 222 sl.). Tega teksta sem se lotil leta 1930., ga predelal in ga iz-ročil v izvajanje Radiu Ljubljani, ki ga je izvajal na cvetno nedeljo istega leta. Po dopisih sodeč je bil uspeh kar za-dovoljiv.

Ta tekst bo služil tudi našemu Ljudskemu odru za uprizoritev v letošnjem letu. Uprizoritev tega Pasi-jona se mi zdi z literarnozgodovinskega stališča pomembna, ker bo z njo doživela moderno odrsko premijero prva ohranjena slovenska igra. V drugi vrsti pa se mi zdi prireditve in uporaba takega teksta važna tudi zato, da damo ljudstvu pristen ljudski tekst in se s tem vsaj v skromnem slovenskem merilu pridružimo nemškim in francoskim tovrstnim stremljenjem.

Čaka nas še eno: da poskrbimo tudi za Drabosnjakov koroški tekst in ga napravimo dostopnega našim odrom! Z dvema tekstoma bodo naši odri že izhajali.

Kakšen pa je značaj Pasijona, kot ga je napisal škofjeloški kapucin, p. Romald? Napisal ga ni za odersko predstavljanje, ampak za pasijonsko — procesijo. Vršil se je namreč sprevod, v katerem so vozili vozove s po-sameznimi prizori, ki so se pred gledalci po vrsti ustavljali (ta način prevladuje pri vseh angleških srednje-veških misterijih — n. pr. York Plays itd. — ter ponekod tudi v Nemčiji — Künzelsau itd.). Besedilo za vsak prizor je zato zelo pičlo.

Prirejevalec za moderni oder mora pri taki igri najprej strniti dolgo vrsto prizorov v celoto, prav pa mu prihaja filmski način prikazovanja. Z modernimi inscenacijskimi sredstvi, ki so silno preprosta, bo dosegal nagel tempo, s tem pa tudi pestrost dogajanja. Približal pa bo igro dušam gledalcev z vmesno pesmijo.

Škofjeloški pasijon (ali: Slovenski Pasijon, kakor sem ga nazval) odgovarja tako zahtevam našega čustvovanja. Večini izobraženih poslušalcev se namreč zdi odrsko pred-stavljanje Kristove osebe neprimerno. Prav imajo, če pri tem mislijo na realistično ali naturalistično igro, ki Odrešenikovo trpljenje prav tako prikazuje, kakor bi kako drugo resno ali vedro snov. V taki obliki pa, kjer pesem uvaja in spremlja posamezne prizore, ki se pojavljajo in izginjajo kakor prividi, in kjer skoraj ni podobnosti s tradicionalno obliko „igre“, podobni ugovori, upam ne bodo na mestu.

Slovenski Pasijon bo moral prestati preizkušnjo. Morda bo uspel, morda ne. Eno pa bo nujno: da se bodo zanj pripravili ne samo igralci, ampak tudi — gledalci.

Pasijon je več kakor igra. Pasijon bodi izraz najsvetejšega v nas!

Rekrutski tečaj.

Kadar fantje k vojakom gredo, je pač treba pušelja, petja, dobro in pametno založenega kovčka in tudi fantovskega poguma. Ni pa treba vpitja in kletvine, ne žganja in surovosti. Zlasti pa je treba — pameti, ki misli naprej in se pripravi.

Za vsako reč se pripravljamo. No, le na poroko in na vojake se dandanes večina moških nič ne pripravlja. Potem se jim pa odpro oči, ko je že prepozno, da bi se ognili nepotrebnim preskušnjam.

Da bodo naši fantje šli z razumom in značajnostjo k vojakom, priredimo v nedeljo, dne 6. marca v Ljudskem domu rekrutski tečaj za celo kranjsko dekanijo. Namen tega tečaja je pripraviti fante na vojaščino, da se bodo znali že v naprej ogniti nevarnostim v novem življenju, zlasti moralnim ter opasnostim za zdravje. Mnogo fantov si kvari zdravje že na poti, preden ga doseže potrebna vojaška disciplina. Mislijo, da takrat smejo vse. Ker jim je za časa vojaške službe nemogoče redno hoditi v cerkev in spolnjevati vse druge verske dolžnosti, zato jim je verska priprava in verski pouk potreben. Zato jim bodo na tečaju strokovnjaki najpotrebnejše povedali. O skrbi za zdravje in o življenju v kasarni bo govoril vojaški zdravnik-specialist, o verskem življenju pa duhovnik-bivši dolgoletni vojak. Zato naj vsi fantje vojaški novinci pridejo na ta tečaj! Začne se dopoldne ob 9., popoldne ob eni in traja kvečjemu do pol štirih, tako da morejo okoliški fantje pravčasno na avto ali na vlak.

Naši ljudje v tujini se v par letih izgube, mnogo naših fantov se že pri vojakihi ohladi in spremeni, tudi versko. To veliko zmoto in rano bo skušal ta tečaj prihraniti. Taki fantje bodo čast tovarišem, vojaškim predstojnikom, državi in Cerkvi!

Odpustki križevega pota.

Zadnji škofijski list je prinesel sledeče:

Za odpustke križevega pota je sv. penitenciarija lani izdala dva odloka, enega 25. marca 1931 in drugega 20. okt. 1931 (AAS 1931, 167; 522). V drugem odloku pravi sv. penitenciarija: Papeži so pobožno vajo križevega pota obdarili z mnogimi odpustki. Koliko je teh odpustkov, se za gotovo ne more dognati, ker so se nekatere avtentične listine poizgubile. Da bi vprihodnje ne bilo več nobenega dvoma v tej stvari, je sv. oče Pij XI vse prejšnje odpustke za križev pot preklical in nanovo določil:

a) Popolni odpustek more dobiti, kdor opravi to pobožno vajo, in sicer „toties quoties“ to je vsakokrat.

b) Drugi popolni odpustek dobi, če tisti dan, ko je opravil to pobožno vajo, prejme sv. obhajilo; ali pa če v teku enega meseca potem, ko je desetkrat zmolil križev pot, gre k sv. obhajilu.

c) Nepopolni odpustek deset let in devet kvadragen za vsako postajo dobi, če je križev pot začel, pa ga iz kateregakoli pametnega razloga ni končal.

d) Kdor ne more obiskati postaj križevega pota, dobi odpustek s postajnim križem, če skesano in pobožno moli: 14 očenašev in zdravamarij in čast bodi v spomin peterih sv. ran Gospodovih in en očenaš in zdravamarijo in čast bodi v namen sv. očeta. Med molitvijo mora blagoslovljen križ držati v roki in premišljevali Gospodovo trpljenje ali

se vsaj pobožno spominjati Gospodovega trpljenja. Kdor bi iz pametnega razloga ne mogel odmoliti vseh očenašev in zdravamarij za popolni odpustek, dobi nepopolni odpustek deset let in deset kvadragen za vsak očenaš in zdravamarijo.

Bolniki, ki ne morejo moliti 20 očenašev in zdravamarij, se morejo udeležiti popolnega odpustka, če pristrčno in skesano poljubijo podobo Križanega ali se pristrčno in skesano tudi samo ozro na sv. razpelo, odmolijo kratko molitev ali izreko pobožen vzdihljaj (precem jaculatoriam) v spomin trpljenja in smrti Jezusa Kristusa. Deležen pa je popolnega odpustka tudi tisti, ki bi radi boleznijo mogel samo poljubiti sv. razpelo ali se samo ozreti vanj, ne mogel bi pa dodati pobožnega vzdihljaja. Križ mora biti pravilno blagoslovljen. Dá ga bolniku, da ga poljubi ali se vsaj vanj ozre, mašnik ali katera druga oseba.

Majhni in veliki ljudje.

Majhni ljudje si ne upajo pokazati svojega katoliškega prepričanja, kadar se boje kake škode ali zasramovanja. Majhni ljudje se sramujejo moliti opoldan ali zvečer, kadar zvoní ave Marija. Slabotni značaji si ne upajo k sv. zakramentom, iz strahu, da jih vidi kak „napreden“?! kolega ali koleginja. — Majhni ljudje molče, ko drugi napadajo katoliško vero in cerkev. Slabiči si ne upajo moliti pred jedjo in po jedi iz strahu pred kakim zasmehom. Majhni ljudje se pri vsem le izprašujejo po tem, „kaj bodo ljudje rekli“, ne pa po tem, kaj bo Bog rekel.

Kako delajo veliki možje, močne osebnosti? Poglejmo!

Lani februarja meseca je bil v Beogradu slovesno sprejet francoski admiral Guepratte. Srbi so temu možu po pravici zelo hvaležni, ker je srbskim vojakom, ko so se skozi Albanijo umikali na Jadransko morje, storil mnogo dobrega in mnogo Srbov rešil smrti. S svojimi ladjami je izmučene srbske vojake in civiliste, mlado in staro, skrbno prepelal v francosko Bizerto v Afriki, kjer so si opomogli od prestanih naporov in trpljenja. Zato ni čudno, če so ga na belgrajski postaji sprejele številne deputacije najrazličnejših srbskih društev ter zastopniki dvora in najvišjih civilnih in vojaških oblasti. Sprejem admirala Guepratta v Beogradu je bil triumfalen.

Zgodilo pa se je, da je admiral Guepratte, stoječ sredi množice najvišjih dostojanstvenikov, opazil tam pri strani dva duhovnika, ki sta zastopala katoliško župnijo Matere božje v Beogradu. Brž ko ju je admiral zapazil, je stopil k njima, ju pozdravil in nato vprašal, kje in kdaj so v Beogradu sv. maše, da bo v nedeljo mogel priti k maši. To je značilno pojmovanje katoliške prakse s strani admirala, ki sredi triumfalnega sprejema ni pozabil na to, da je njegova dolžnost, najprvo poizvedeti, kje bo drugi dan lahko opravil svojo versko dolžnost kot katoliški kristjan.

V Rusiji preganjajo zavedne vernike in morajo mnogi prestati pravo mučeništvo radi svoje vere. Junaštvo vernikov pa neredko imponira tudi brezbožnim boljševikom. En zgled.

V nekem podjetju so odpustili nekaj delavcev. Med drugimi je ravnatelj poklical mlado dekle in ji je rekel: „Vi ste na dobrem glasu. Žal nam bi bilo, če bi Vas izgubili in tudi vam bi bilo neprijetno. A vi — verujete. Nikar ne stavite te svoje vere na prvo mesto!“ Deklica je bila v zadregi in je šla duhovnika vprašat za svet. Duhovnik je prosto odgovoril: „Kristus pravi: Kdor se bo mene sramoval pred ljudmi, tega se bom tudi jaz sramoval pred svojim nebeškim Očetom. A vi storite, kar hočete.“

In deklica se je slavno izkazala. Zbrali so se vsi uslužbenci podjetja. In Krajevna komisija pod nadzorstvom kontrolne komisije, samih patentiranih komunistov, je izbirala delavce, kateri ostanejo in kateri se odpuste. Pokličejo imenovano deklico in jo vprašajo: „Vi verujete?“ Deklica odgovori: „Verujem v Boga in v Jezusa Kristusa, ki je

prišel na zemljo, umrl na križu in od mrtvih vstal.“ Grobna tišina je vladala v dvorani. Prvi se je zopet oglasil predsednik krajevne komisije: „Stari predsodki se ne pozabijo lahko. Vi ste pač nekaj čitali in prebirali, a imate gotovo dvome.“ Deklica: „Ne! Verovala sem, verujem in bom verovala!“ Zopet je bila v dvorani grobna tišina. Vstal je komunist iz kontrolne komisije in je vprašal: „Tovariši, kdo in kake napake morete naznaniti o tej uslužbenki?“ Nihče ni zinil — zopet grobno molčanje. „Le radi verskega prepričanja ne moremo deklice odpustiti —“ je končal komunist. Deklica je ostala v službi in še zdaj dela v istem podjetju.

Med Francozi je posebno med inteligenco mnogo žive vere. Znano je, da so bili skoro vsi veliki francoski vojskovodje v svetovni vojni globoko verni katoliki. Nekoč sem bral, da je v neki častniški šoli večina gojencev članov Marijine družbe! Če greste ob nedeljah v pariške cerkve, boste tam lahko videli cvet francoske inteligence pri sv. maši in mnoge boste videli prejeti pobožno sv. obhajilo! Ko slovenski duhovnik to opazuje, nehote vzkligne: „Kdaj se bo velik del naše inteligence otesel nazadnjaških predsodkov in kdaj bo naša inteligenca v večini res inteligenca, da bo v prvi vrsti služila Duhu — Bogu!“

Iz življenja francoske inteligence en zgled!

Pred par leti je umrl velik pariški umetnik Willette. Ob slovesu iz solzne doline ni pozabil na svoje tovariše. V oporoki jim je naročil, naj gredo vsako leto na pepelnico v cerkev sv. Germana, kjer naj se udeleže pepeljenja in svete maše ter naj molijo za one umetnike, ki bodo tisto leto umrli.

Na lansko pepelnico se je mnogo umetnikov zbralo v imenovani cerkvi, kjer jim je p. Janvier toplo in krepko govoril. Molili so pa tisto molitev, ki jo je bil sestavil meseca junija leta 1914. Willette sam:

Ave, Domine, morituri Te salutant! Tisti, ki Te pred svojo smrtjo pozdravljajo, o Gospod, so tisti, ki si jih bil ustvaril po Svoji podobi, da ustvarjajo umetnost, to so tisti, ki so zrl v Tvojo delavnico in so Ti hvaležni za lepoto Tvojih del. To so ubogi v duhu, ki ne marajo za satanovo zlato in goje le to željo, da bi stali kedaj na Tvoji desnici... Vsi ti, o Gospod, Te pozdravljajo, preden umrjejo! Umetniki stojimo v mračni areni v blesku orožja, ki si ga nam bil dal in pred množico, ki nima oči in ne ušes, pač pa usta, da nas zavržejo police verso, če pademo... Pozdravljamo Te, o Gospod, preden umrjemo!

Takšne molitve ne bo zlepa v kakem molitveniku, vendar je to lepa, dobra in prava molitev.“

Črtice iz kulturne zgodovine Kranja.

1. Mesarsko znamenje. (Po zapiskih vseuč. prof. B.)

V sredi 18. stol., ko je pod vplivom državnega absolutizma nazadovala politična avtonomija mesta Kranja, so skušali številni cehi kranjskih obrtnikov, zlasti mesarjev, pekov, gostilničarji in pivovarnarji vsaj na gospodarskem polju ohraniti važno vlogo. Pri tem so prišli pogosto tudi v nasprotje z občimi interesi, ker so bodisi pridržali in prikrivali živila bodisi jih dražili v ceni.

Avgusta meseca v letu 1742. so kranjski mesarji sklenili, da ne bodo več sekali in prodajali teletine na drobno. Mestni svet je vljudno posvaril mesarski ceh, toda zaman; kranjski obrtniki so vobče odločno nastopali tudi proti gosposki; tako se je glasil odgovor mesarjev zelo robato. Upravitelj mestnega sodišča Ivan Vizentin pa ni bil mož, ki bi odnehal. Predlagal je na seji mestnega sveta sredstvo, ki ga v Kranju že skoro sto let niso več uporabljali, o katerem je čital v starih sejh zapisnikih. Dejal je: naj postavijo za kranjske mesarje sramotni oder v obliki „križa“, na katerega bodo privezali vsakega mesarja, ki bi se pre-

grešil proti predpisom in vsak mimoidoči naj bi imel pravico se ponorčevati iz njega. To bi bilo „mesarsko znamenje“ podobno »kladam“ in drugim sramotnim odrom (Pranger), ki jih pozna zgodovina srednjega in začetek novega veka.

Na seji mestnega sveta je sodnikov predlog prodril; sklenili so, da „postavijo mesarjem križ“, da s tem omogočijo preprostemu ljudstvu, da da izraza svojim čustvom zaradi izkoriščanja mesarjev. Pri „špitalskih“ vratih so postavili ob potu mesarsko znamenje. Da se pa loči od križa, so pritrdili prečni tram poševno, obenem pa pridali še železje za roke in vrat, s katerim so obsojenca privezali na sramotno znamenje in ga izpostavili občem zasmehu. Kot vzorec je služilo kranjskim mestnim svetovalcem mesarsko znamenje, ki so ga imeli v Ljubljani.

Ceh kranjskih mesarjev je bil skrajno užaljen radi postavitve znamenja ter je sklical tajno sejo, da sklepa o protiakcih. Nič se ni dalo zvedeti, kaj so sklenili. Neko jutro pa ni bilo več železja na križu, neznani storilci so ga odstranili ponoči. Znamenje samo pa je ostalo; ljudje so kmalu pozabili, kakšen namen je zasledovala postavitev križa. Posebno iz okolice prihajajoči so menili, da gre za navadno znamenje brez kipa križanega. Kmalu so se pričeli kmetje, ki so vozili svoje pridelke na mestni semenj, odkrivati mimogrede. V mraku so romale pobožne žene in klečale pred križem ter molile. To je pa sila dopadlo kranjskim mesarjem, ko so videli, da se je pretvorilo za nje sramotno znamenje v predmet in kraj pobožnosti.

Naloga kranjskega mestnega sveta je bila sedaj, da čimprej križ odstrani oziroma namembo znamenja kot sramotnega odra na zunaj povdari.

To nalogo je izvršil mestni čuvaj Jožef Blaznik po domače Štrukelj. Ker pa sam najbrže ni znal pisati, je naprosil nekoga drugega, da mu napiše listek s sledečim besedilom: „Kralj mesarjev“. Ta listek je pritrdil na omenjeno znamenje. Radi tega napisa mesarji še niso bili posebno razvneti, ker večinoma niso znali čitati, toda menili so, da morajo vsako sled o namenu mesarskega znamenja odstraniti. Treba pa je bilo pri tem početju prav previdno postopati, da ne bi kak sum padel nanje.

Bilo je 24. avgusta 1743 na dan sv. Jerneja. Zjutraj je šel učitelj Franc Milc skozi špitalska vrata, da vrši svojo organistovsko službo v glavni cerkvi. Ni se mogel dovolj načuditi silni izpremembi, ki se je izvršila v teku noči na mesarskem znamenju. Na njem je visel silno lepo izrezljan in poslikan kip Kristusa. Nad glavo Križanega je visela običajna tablica s črkami: I. N. R. I., toda po čudnem naključju je ostal še prejšnji listek mestnega čuvaja Blaznika nad ono tablico, tako, da se je čitalo: Kralj mesarjev, Jezus Nazareški itd. Videz je bil, da nekdo sramoti Kristusa.

Tega mnenja je bil tudi stari učitelj Milc, ki je hitel v cerkev ter obvestil kapelana-provikarja Götztla, kateri je vodil takrat župnijo, ker je bival pravi župnik H. J. Schilling kot škofov generalni vikar stalno v Ljubljani. Tudi ljudstvo se je zgražalo in glasno zahtevalo kaznovanje storilca. Mestni sodnik Matija Strupi si je hotel pomagati na ta način, da bi dal začasno odstraniti kip Kristusov, toda župnijska duhovščina je protestirala proti sodni zaplenitvi kipa ter zahtevala zase kip, da ga kot predmet bogočastja shrani. Tudi se je smatrala za edino pristojno razsojati o zadevi.

Vse mesto se je kmalu razburjalo zaradi tega sramotjenja Boga. Trdili so, da so mesarji ponovno hoteli križati Kristusa, da bi s tem pokazali svojo kljubovalnost. Pribili so ga nalašč na svoje sramotno znamenje. Zahtevali so Kranjčani naj se krivci kaznujejo s smrtno kaznijo in sicer naj se po kaz. zak. storilcu radi bogokletstva najprej odreže jezik, v kolikor se da stegniti, nato pa ga je sežgati na grmadi.

Zadeva je prišla tudi na uho državnemu glavnemu sodniku dr. Francu Josipu pl. Abrahamspergu. Toda inkvizitski postopek se je začel na licu mesta šele 17. decembra 1743. Kljub vsemu njegovemu trudu se zadeva ni dala spraviti v

pravi tir, ker je župnikov namestnik odrekel izročiti „corpus delicti“, kip Kristusov. Ta kompetenčni spor je rešila srečno in na salomonski način notranjeavstrijska vlada v Gradcu, češ da ni treba, da se izroči kip, zadošča, ako se v župnišču na papir obrisi križa zarišejo in se ta rizba pri- loži k spisom kaz. postopka. Ta sodba je izšla novembra 1744. Takrat se postopek nadaljuje. Kazenski sodnik zasli- šuje v Kranju. Nato je študiral spise ter približno eno leto pozneje septembra 1745 poslal vse spise s predlogom sodbe graški vladi. 8. novembra 1745 je bila izrečena končna sodba. Pravda je trajala torej 2½ leti.

Iz zapisnikov, ki so ohranjeni v dež. arhivu v Gradcu, skupno z znamenito risbo onega kipa, sledi, da je sodnik takoj sumil kranjske mesarje, da so oni dali napraviti kip. Zato je vse mesarje zaslišal, toda vsak izjavlja, da ničesar ne ve in da je na stvari popolnoma nedolžen. Razume se, da so imeli dovolj časa, da so se zmenili, kako bodo pri- čali. Zato so odgovori popolnoma enaki. Dognal je pa kaz. sodnik, da je zrezljal Kristusov kip Ivan Peternel in da ga je naročila Marija Ana Mihelič, sopr. mest. pisarja. Zasli- šana je tudi to priznala, toda na vprašanje, zakaj je to sto- rila, je nekam neodločeno odvrnila, da je sicer vedela, kaj je križ prvotno pomenil, da pa je menila, da bi se dala pri znamenju ustanoviti kaka pobožnost; zato je ravnala le iz pobožnosti in dobrega namena. Sodnik je tega ni posebno verjel, ker je sumil, da obstoje tajne zveze med soprogo mestnega pisarja in mesarji ter ji tudi povpraševal v tej smeri. Zahteval je celo od mestnega sveta izjavo o Miheli- čevih. Mestni sodnik je zakoncema Mihelič izstavil lepo iz- pričevalo, češ, da bi njihovo življenje moglo le služiti kot vzor drugim.

Zato Dr. pl. Abrahamsperg stvari ni prišel do dna. Do krvne sodbe ni prišlo; pač pa je predlagal da se Miheli- čevi izreče oster in resen opomin med štirimi očmi ter ji naloži vsi stroški pravde, kiparja Peternela pa je dal zapreti 14 dni ob kruhu in vodi v špitalskem stolpu. Enak opomin med štirimi očmi naj prejme mestni stražnik Blaznik. Ko- nečno zahteva kaz. sodnik, da se mesarsko znamenje takoj odstrani.

Notranjeavstrijska vlada v Gradcu pa je še omilila sodnikov predlog ter oprostila obtožence, stroške pa raz- delila, polovico naj nosi mesto Kranj, drugo pa sorazmerno udeleženci, obenem pa ukazala odstranitev križa. Stroške pravde pa je povrnil udeležencem hvaležni ceh kranjskih mesarjev, ki je dosegel svoj cilj in se znebil sramotnega znamenja.

Župnija Kranj.

Oznanila za marec.

4. **Prvi petek v mesecu**, ob 6. sv. maša z blago- slovom, zvečer ob 6. sv. križev pot.
6. **IV. nedelja v postu, prva nedelja v mesecu**, ob 6. sv. maša z blagoslovom in mesečno obhajilo za fante in može. Popoldne je shod za dekliško Marijino družbo.
13. **Tiha nedelja**, služba božja po navadi. Popoldne shod za žensko Mar. družbo.
16. **Pričetek tridnevne** na čast sv. Jožefu, 16., 17. in 18. zvečer litanije sv. Jožefa.
17. **Sv. Jedert**, ob 7. soseskina sv. maša na Rupih.
18. **Zalostna M. B.**, pri prvi sv. maši skupno obha- jilo za žensko Mar. družbo. Ob 7. sv. maša na Hujah.
19. **Sv. Jožef**, zapovedan praznik, ob 6. sv. maša z blagoslovom, ob 10. tiha sv. maša. Ob 10. je sv. maša na Hujah z blagoslovom in darovanjem za cerkev. Popoldne so ob 2.30 v župni cerkvi litanije sv. Jožefa, ob 3. so pa na Hujah pete litanije M. B. in darovanje za cerkev.
20. **Cvetna nedelja**, ob 10. blagoslov oljk, procesija in sv. maša. Med sv. mašo se ob 6., 8. in 10. bere trpljenje

našega Gospoda Jezusa Kristusa in odpadejo pridige. Po 6. sv. maša vesoljna odveza za III. red. Pop. shod za III. red.

23. **Velika sredo**, popoldne ob 4. slovesne jutranjice.

24. **Veliki četrtek**. Obhajilo ob 6., ob 9. slovesna sv. maša in med sv. mašo zadnje sv. obhajilo. Po slovesni sv. maši se prenese Najsvetejše v božji grob in se razkri- jejo oltarji. Popoldne ob 4. slovesne jutranjice.

25. **Veliki petek**, sv. opravilo se prične ob 8. zjutraj. Popoldne ob 4. slovesne jutranjice, zvečer ob 7. zadnja postna pridiga, rožni venec in litanije presv. Srca Jezuso- vega pri božjem grobu in petje žalostink.

26. **Velika sobota**, ob 7. blagoslov ognja in Krstne vode, na to slovesna sv. sv. maša z alelujo. Popoldan bla- goslov velikonočnega jagnjeta: ob 3. v rožnivi cerkvi, ob 3.30 v Črčičah, ob 4. na Hujah, ob 4.30 na Rupih in ob 5. ponovno v rožnivi cerkvi. Ob 6. uri zvečer slo- vesne jutranjice, na to vstajenje in običajna procesija, po procesiji zahvalna pesem, Regina coeli laetare in blagoslov. K procesiji vabimo svetilke. Ta dan neha opoldan vsak post.

Molitvena ura: v četrtek popoldne ob 3. za de- kliško Marijino družbo, v petek za III. red in v soboto za žensko Mar. družbo. Moli se v četrtek 23., v petek 24. in v soboto 3. ura.

27. **Velikonočna nedelja**, ob 6. in 10. sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 10. slovesna sv. maša. Pridig ta da ni. Popoldne ob 2.30 slovesne litanije M. B., po litanijah vesoljna odveza za III. red.

28. **Velikonočni pondeljek**, nezapovedan praznik, služba božja ob 6., 8. in 10.

Mrliška kronika.

1. **Pečnik Marija**, zasebnica, vdova, Kranj, Savsko predmestje 28, roj. 14. okt. 1846, umrla 1. jan.
2. **Rožič Vida**, hči ključavničarja, Klanec 38, rojena 16. aprila 1931, umrla 3. januarja.
3. **Potrato Aleksander**, železniški uradnik v pok., Kokriško predmestje 120, roj. 1. dec. 1874, umrl 27. jan.
4. **Jamnik Jakob**, čevljar, Savsko predmestje 30, roj. 17. jul. 1867, umrl 31. jan.
5. **Jerman Anton**, posestnik, Gorenje 2, roj. 17. jan. 1867, umrl 1. februarja.
6. **Dr. Herle Vladimir**, gimn. profesor, Kranj 131, roj. 6. jul. 1868, umrl 13. februarja.
7. **Jemec Uršula**, kuharica, Primskovo, rojena 1869, umrla 5. februarja.
8. **Pleško Antonija**, zasebnica, Rupa 12, roj. 13. jun. 1883, umrla 15. februarja.
9. **Bitenc Franc**, vajenec, Huje, roj. 1913, umrl 16. febr.

Poročeni pari 1932.

- Strgar Jakob**, elektromonter, Premskovo 92 in **Jelar Katarina**, delavka, Premskovo 36, poročena 31. jan.
- Benedičič Ciril**, delavec, Senčur 149 in **Jeras Ma- rija**, tkalka, Klanec 34, poročena 31. jan.
- Košnik Franc**, delavec, Premskovo 49 in **Fende Ana**, posestnika hči, Premskovo 31, poročena 31. jan.
- Gašperlin Matija**, mesarski pomočnik, Senčur 134 in **Čebulj Marija**, hči posestnika, Voklo 36, poročena 31. jan.
- Aljančič Jožef**, čevljar, Klanec 16 in **Bizjak Kri- stina**, prešivalka, Klanec 8, poročena 2. jan.
- Kropar Janez**, delavec, Klanec 38 in **Kropar Ma- rija**, hči hišarja, Lahovče 75, poročena 27. jan.
- Petročnik Dragotin**, skladiščnik pri pošti, Ljubljana in **Malec Francka**, šivilja, Kranj, poročena 6. febr.
- Omahen Ciril**, šofer, Kranj 133 in **Okoren Ana**, šivilja, Kokriško predmestje 5, poročena 7. febr.
- Tomat Viljem**, trgovski pomočnik, Kranj 47 in **Hri- bar Marija**, privatna uradnica, Kranj 63, poročena na Brezjah 31. jan.
- Perne Lovrenc**, poštni brzojavni uslužbenec, Kranj 90 in **Jerina Ivana**, šivilja, Kranj 166, poročena 14. febr.

Lisec Ferdinand, čevljar, Kranj 69 in **Bergant Angela**, služkinja, Huje 28, poročena 17. febr.

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznaniła.

4. marca. **Prvi petek v mesecu.** Sv. maša z blagoslovom pri altarju Srca Jezusovega.

6. marca. **IV. nedelja v postu.** Božja služba po navadi. Popoldne ob 2. uri molitve.

13. marca. **Tiha nedelja.** Božja služba po navadi. Po litanijah shod III. reda.

18. **Spomin 7. žalosti M. B.**

19. **Sv. Jožef.** Božja služba zjutraj in ob 9. z blagoslovom. Vesoljna odveza. Zjutraj skupno obhajilo mož in fantov.

20. **Cvetna nedelja.** Zjutraj in ob 9. sv. maša po navadi, pred drugim opravilom blagoslov oljk in lesa. Med sv. mašo zjutraj in ob 9. ter popoldan branje pasijona. Popoldne shod Marijine družbe. Cerkveniki bodo pobirali prispevke za Božji grob.

Obredi velikega tedna: V sredo, četrtek in petek ob 4. popoldne cerkvene molitve.

24. marca. **Veliki četrtek.** Spomin zadnje večerje. Ob 9. peta sv. maša, med sv. mašo skupno sv. obhajilo, po sv. maši se prenese sv. Rešnje Telo na altar M. B., potem odgrnenje altarijev. Sv. obhajilo bo tudi ob 6. za one, ki vsled službe ne morejo priti ob 9.

25. marca. **Veliki petek.** Ob 8. pasijon, sv. maša z predposvečeno sv. hostijo, odgrnjenje in počesčenje sv. križa in prenešenje sv. Rešnjega Telesa v Božji grob. Ta dan je molitvena ura od 2. do 3. za šolarje, od 3. do 4. za dekleta, od 7. do 8. za moške in fante, na to se pojo na koru žalostinke.

26. marca. Ob 7. blagoslov ognja, velikonočne sveče, krstne vode in peta sv. maša, popoldne ob 5. cerkvene molitve in procesija vstajenja po navedenem redu.

Blagoslov velikonočnih jedil: V soboto ob 1. uri na Bregu, ob pol 2. v Drulovki, ob pol 2. Št. Peterski kapelici, ob 2. Srednjem Bitnju potem v Zgornjem Bitnju in v Stražišču. Zvečer po procesiji in v nedeljo po prvi sv. maši v farni cerkvi.

27. marca. **Praznik vstajenja Gospodovega.** Ob 6. Božja služba z blagoslovom, ob 9. slovesna sv. maša z blagoslovom, ob pol 3. pete litanijske M. B.

28. marca. **Velikonočni ponedeljek.** Sv. maša zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, popoldne ob 2. litanijske M. B.

Kronika.

Poročeni pari 1932.

31. jan. **Ješe Franc**, tovarniški delavec iz Drulovka in **Pavla Füreder**, poročena v Žabnici.

31. jan. **Vidmar Matevž**, posestnik na Bregu in **Marija Tiringar**, posestnikova hči na Bregu.

31. jan. **Bajželj Valentin**, tovarniški delavec in **Antonija Leben**, tovarniška delavka, oba iz Stražišča.

31. jan. **Gregor Belec**, sedlarski pomočnik iz župnije Sv. Katarina in **Ivana Košmerl**, tovarniška delavka iz Loškega potoka.

31. jan. **Mazi Franc**, mizar iz Zabukovja in **Marija Rakovec**, šivilja iz Besnice, poročena v Besnici.

31. jan. **Tiringer Jernej**, posestniški sin iz Brega in **Frančiška Reboj**, posestnica v Mošah. Poroč. v Smledniku.

2. febr. **Klemenc Rudolf**, elektromonter na Gorenji Savi, rojen v Trstu in **Marija Kubiček**, šivilja, rojena v Božjivicah na Češkem.

7. febr. **Anton Trebar**, mizar iz Pševga in **Frančiška Jelar**, iz Zadrage, poročena v Dupljah.

7. febr. **Škrab Franc**, delavec, roj. v župniji Trnovo pri Ilirski Bistrici in **Marija Švelc**, pusestnika hči iz Huje.

Umrli:

Uršula Tepina, roj. **Križnar**, vdova, stara 68 let, umrla v Stražišču 55, dne 5. febr.

Meta Potočnik, roj. **Bajželj**, vdova, stara 70 let, umrla v Smarjetni gori št. 15.

Razno.

Novomašnik. Letos bo imel sv. novo mašo kranjski rojak č. g. Fortuna Franc, rojen v Kranju 30. okt. 1906.

Zavarovanje. V zadnji številki Kranjskega zvona smo svarili pred zavarovalno manijo, ki je bila povzročila neko nervozno razpoloženje, da je polno ljudi hotelo na račun starih in bolnih ljudi obogateti. Ker je bil ves način zavarovanje pri neki zavarovalnici tak, da ni bilo stvarne podlage in se je bilo bati, da bodo mnogi oškodovani, je oblast zavarovalnico zaprla. Pri preiskavi so se odkrile take stvari, da je oblast nekatere funkcijonarje te zavarovalnice zaprla.

Brezposelnost v Kranju in okolici vedno bolj narašča. Zdi se pa, da bi domače brezposelne Kranj in okolica že za silo oskrbela, toda pritisk zunanjih v Kranj je tolik, da gre že upravičeno na živce. Skoro bi bilo kmalu potreba cel dan poslušati le prošnje in jadikovanje. Pri tem se pa zopet kaže, da mnogokrat dobe največ oni, ki so najmanj potrebni, da torej nekateri izrabljajo dobroto, največji reveži pa stradajo. Ravno ko to pišem, mi je pravil mož, da je prenočeval skupno s celo množico brezposelnih, ki so bili vsi pijani! Oni, ki so posebno vajeni tega posla, naberejo do 100 Din na dan. O enem je znano, da se je izrazil, da ne bo šel več delati, ker več nese beračenje, neki drugi je zopet dobil podporo, a so ga že čakali tovariši pri gostilni, kjer so hitro vse zapili... Ponovno bi torej priporočali, naj župljani onim, ki jih ne poznajo, ne dele podpor v denarju, ampak v blagu, ali pa v nakaznicah Vincencijeve družbe, za katere dobe reveži živila ali jed v Delavskem domu. Da se poiščejo res oni domači reveži, ki so najbolj potrebni, je Vincencijeva družba po svojih članicah obiskala vsako revno družino posebno na Premskovem. Ugotovilo se je, da vlada po nekaterih družinah največja beda in lakota in je bila ponekod pomoč nujna. Navadno so največji reveži oni, ki se sramujejo prositi.

Anonimna pisma pišejo navadno duševni slabiči, ki nimajo toliko značajnosti, da bi odkrito in osebno povedali, kaj jim ni prav; neredko jih pa pišejo obrekljivci, ki skušajo z njimi ubiti komu dobro ime. Na taka pisma nič ne damo!

Mohorjeve knjige. Te dni je zadnji čas, da se še morete naročiti na Mohorjeve knjige. Naj ne bo nobene zavedne slovenske družine brez Mohorjevih knjig! Knjige Mohorjeve družbe so pač najlepše in najcenejše! Z Mohorjevo družbo je tesno zvezan kulturni in tudi verski napredek našega naroda zadnjih osemdeset let. Knjige Mohorjeve družbe so naš narodni ponos in za to jih pač naroči vsak zaveden Slovenec.

Razširjajte Kranjski zvon!